

Жељко Чуровић-Лисански

СА ГУСЛАМА КРОЗ ВЈЕКОВЕ

Гусле су својеврсна институција у српском народу . Кроз ову институцију су протутњали велики и мали људи , велики владари и војсковође , на виловним коњима са мачевима и дамаскијама у рукама , неко освајао а неко бранио своје . Кроз гусле су прошли и велики чувари слободе и чојства , а и велики издајници . Преле су Гусле вјековима крваву историјску нит свога рода и заједно са Српском Православном црквом држале за крај те нити да се не прекине , док су нас освајачи и наши издајници стезали свиленим гајтанима . Али , вјера и епска пјесма су увијек налазили начин да раскину ропске гајтане , једни кроз молитву Богу , други кроз пјесму роду , пробијали су све бедеме и чворишта историјске пређе и налазили своје уточиште у спасењу народне душе и слободи народа , који се ослањао на вјеру и пјесму да би претрајао . У српским Гуслама, стао је читав српски род . Гдје гот да понесете Гусле , носите са собом цио српски народ , сву његову патњу , величину а и вјероломство . Онај ко никад није имао прилике да се сретне са Гуслама , бојажљиво их дотиче , онај ко је са њима одрастао и зна чему служе , богобојажљиво им прилази и дотиче , јер му значе више од инструмента . Да је тако , говоре и следеће чињенице које не смијемо прескочити , већ се упитати , јесмо ли ми одабрани народ . Само су одабрани на крсту распети и својим распеђем постају достојни истине којој теже .

„ Чувах овце и направих гусле
И прстима својим направих Псалтир“

Тако је старозавјетни цар Израилља Давид говорио у својим Псалмима . Очигледно је Давид тражио духовну потпору у нечему , да би истрајао у борби против зла оличеног у Голијату . Охрабрен звуком Гусала који је допирао до неба кроз његове псалме побиједио је зло . Гусле се помињу у Библији и Махабхарати .

На српским просторима , прве Гусле се помињу 591 године за вријеме цара Маврикија , пронађене код словенских ратника , као једино оружје . Очигледно и јесу најјаче оружје у рукама једног народа .

По писању Теодосија Хиландарца „ српски средњовјековни владар Стефан Немања , знао је да увесељава госте бубњевима и Гуслама . А на крунисању цара Душана , чули су се бубњевци , Гусле и фрула“ .

За царску Немањића круну , која се стрмоглавила 1389 године на Косову „ српском судилишту“ , закичио се звук Гусала , носећи је кроз пјесму и бранећи је од заборављавања вјековима . И онда , кад смо остали гологлави , без круне и капе , кад нијесмо имали право на кућу и дом , кад смо крај пута , савијене главе чекали фијук турске канције , да се омота око нас , кад су нам порушили цркве а свештеници заћутали , јер им је било забрањено да врше божју службу , сабрани у пећинама , на планинским висовима , у закрилним горама , стопили смо се са звуком Гусала . У недостатку писаних књига , спасли смо себе од заборављавања усменим предањем . Од Гусала смо направили најдубље памтише и институцију која непресушно траје , и никад их није прегазило модерно вријеме са развијеном технологијом . Одолијевају зубу времена , причајући голготску историју српског рода .

Гусле за сваког остављају мјесто по заслуги . Равномјерно пјевају о „ чојству и јунаштву“ , о издаји и вјероломству . Тако уче генерације да не посрну . Свак се напада нечим , чојским или поганским особинама . Гусле су крчиле пут чојским врлинама , зато су и саме биле на голготи са српским народом .

Као институција , чији се звук чује до Бога , поштоване су док је било људи , и код владара и код себра . И културни посланици Европе , попут Гетеа и браће Грим , поштовали су српске Гусле и српску народну поезију . Чуле су се на Бечком и Чешком двору и у Бечкој филхармонији .

Карађорђе је пригрлио Гусле и у осами је често знао запјевати уз њих . На звук Филипових Гусала „ ниче раја , ко из земље трава“ ослобађајући Србију од дахија .

Милош Обреновић је био врстан гуслар . У српској династији Петровића која је столувала на Цетињу , било је незамисливо да владар не зна гуслати .

Звук Гусала Перуна Перуновића , довео је хиљаде добровољаца на Солунски фронт уз чију помоћ је ослобођена Србија у првом свјетском рату . Перунове Гусле су из рова на Гучеву бодриле српске војнике у намјери да зауставе швабе који су наступали у пуном налету да поробе Србију . Нијесу престале ни онда кад је топовско ћуле откинуло парче са врха Гусала , док су биле у Перуновим рукама , већ се њихов звук и Перунов глас јаче чуо , бодрећи јунаке да истрају .

Прва смотра српских гуслара за вријеме Краљевине Југославије , одржана је 1924 год . У Алипашиним мосту код Сарајева , друга 1927 у Београду , трећа 1929 у Скопљу и четврта 1933 године одржана је на Коларчевом универзитету у Београду . На овој последњој , предсједник жирија је био Краљ Александар Карађорђевић .

У вијеку у коме ђивимо , у коме технологија заузима простор будућности , када нас вријеме немилосрдно гази и гони да што више закучимо за себе , не размишљајући о другима , кад у сопственом неразуму заборавимо на чојство , на прошлост која нас обавезује , како рече наш почивши патријарх Павле „ да будемо људи“ , заборављамо на истиниту синтагму : „ без прошлости нема будућности“ .

Ослањајући се на позитивне примјере из прошлости , приказујући их отворено и без зазора новим генерацијама , постижемо ефекат утемељености у генерацијској сопствености , огледајући се у појединачним и колективним подвизима наших предака . Свему томе нас учи епска поезија , кроз коју смо најдаље догледали и најдубље домислили .

Из свега наведеног , извлачим закључак , да су Гусле спасиле нас да опстанемо у злим временима . Зато , послушајмо Гусле и спасимо себе од нас . Гусле су надрасле све генерације и побјеђивале зла времена . Вјекови су их утемељили , везујући их за земаљско и небеско царство . Ноје је правио барку да спаси живот на земљи . Давид је направио Гусле да побједи зло на земљи .

Зато немамо право , да запоставимо институцију Гусала као темељ опстанка српског народа , заједно са СРПСКОМ ПРАВОСЛАВНОМ ЦРКВОМ .

Наш глас са овог мјеста , из црквеног дома , мора се чути далеко , тамо гдје треба . Потрудимо се , сачувајмо српске Гусле , заслужиле су толико од нас . Зла времена нијесу прошла , вежимо се њиховим звуком , који је нераскидива нит која нам неће дати да потонемо .